

■ Простая мова

ДОБРЫ ДОЖДЖ

Надвор'е зноў (і які ўжо раз?!)
падвяло сіноптыкаў:
абяцалі...

Зрэшты, яно ж без розніцы,
што, канкрэтна, яны абяцалі,
і што сапраўды было?
Збітыя з панталыку
(не ўпершыню, прывычныя)
мы, што называецца,
праехалі — перажылі. А вось
наступнікаў... шкада.
Нехта з іх праз сто гадоў
разгорне, напрыклад,
падшыўку «Звязды»
(а-у, спадарок, прывітанечка!..),
прачытае прагноз на
якое-небудзь (умоўна)
9 жніўня гэтага года і будзе
думаць, што ў краі было тады
сонечна, дваццаць градусаў
цяпла, з кароткім дажджом.

Каб ведаць

Бульбы на рынку да халеры было. Але ж
іншыя гандляры маўчалі... Гэты — залі-
ваўся салаўём: казаў, што ягоную — хіба
солькай пасыпаць, а так — «без нічога з'я-
сі», можа, нават... з відэльцам.

Паверылі і нават праверылі: гэта значыць,
купілі, з тыдзень елі (бульба, як бульба, трэ-
ба сказаць — нічога цікавага), калі б тры
штучкі, з расткамі, не ўкінулі ў зямлю...

Яна тады — вялікая, добра прагрэтая —
самай першай узышла... І сантыметраў на
дзесяць ад зямлі адскочыла, а вось потым
— стала «тармазіць» і зусім спынілася.

Знаўцы кажуць, што так бывае — з хво-
рым насеннем.

Але ж знешне бульба выглядала зда-
ровай: людзі з ахвотай яе куплялі, елі,
і, магчыма, нават садзілі...

Яшчэ і для таго, відаць, каб пераканаць-
ца, што ўзрастаў у чалавека насамрэч тры:
калі ён садзіць бульбу, калі не садзіць і
зноўку садзіць, бо трэба ж ведаць, чым жы-
віцца сам, чым корміць сваю сям'ю...

Урок

У дачніц-вясковак вясною чэйдндж, то-
бок абмен — расадай, кустамі, кветкамі:
вакол толькі і гутаркі, хто каму занёс памі-
дораў, а хто гарбузоў, хто хосты адкапаў,
а хто бадану...

Прарабіха, хоць і рэдкая скупянда, але
ж таксама «з рыдлёўкай ходзіць»: ружа ў
яе ампельная — на ўвесь плот у кветніку, а
ўжо як заціце... Многія просяць... І гаспа-
дыня, бывае, некаму дае — адкопвае новы
адрастанак, кажа:

— Не глядзі, што малы, — разрас-
цецца.

Шмат хто на гэта спадзяваўся, але...

Мусіць, праўду кажуць, што ў скупого
не бяры нічога — і не павядзецца, і абавя-
заным будзеш.

Ёсць

справядлівасць?

Новыя навіны — чарговы суд і такі ж
прысуд: за хабар у асабліва буйных па-
мерах восем гадоў з канфіскацыяй далі...
Каму?

Не так важныя прозвішча ды пасада.
Важна, што гэта — вялікай ганьбай і горам
для бацькоў, якія (да бакі не хадзі!) гана-
рыліся сынам-начальнікам, для дзяцей, якія
фарсілі бацькам... Што, вядома ж, бядой
для яго самога. Прычым — беспатрэбнай,
якой мог бы пазбегнуць... Калі б хоць зрэд-
ку думаў — яшчэ і аб тым, што піць можна
не толькі каву з сакратаркай, у сваім кабі-
неце, але і чыфір — на п'янку, у лесе.

Прыклад

Горад. Прыпынак. Сабака — відаць, бяз-
домнік, але не жабрак. Ва ўсякім разе не
прынохвваецца да нейчых сумак, проста

падыходзіць да іх гаспадынь і, зірнуўшы ў
вочы, садзіцца побач, чакае: раптам нешта
абломіцца? Не? Нічога? Тады ён пойдзе
далей.

Худы, бядак — скура ды косці... Мусіць,
галодны, а ў сумцы — толькі цукерка.

Нейкае дзяўчо багацейшае: дастае
празрыстую каробачку з зялёнай салатай
і дзвюма сардэлькамі, адну асцярожна
кладзе перад сабакам. Той нюхае, але ес-
ці — нават не думае: падымае галаву (не
тое з падзякай, не тое з пытаннем «Гэта
— усё?») і толькі потым, зразумеўшы, што
дабайкі не будзе, бярэ зубамі пачастунак і
некуды нясе.

— Мусіць, адзін хоча з'есці, каб ніхто
не бачыў, — разгублена ўсміхаецца дзяў-
чына.

— А можа, якой сяброўцы панёс?.. Ці
дзецам?

У любым выпадку гэта варта павагі, хоць
бы таму, што не кожны з мужчын, не кожны
з людзей здольны на нешта падобнае.

На раздарожжы,
перад выбарам

...З усіх краёў, дзе мелі шчасце пабыць,
прывозілі сувеніры. Найчасцей — фота-
альбомы і магніцікі, нешта з прысмакаў, з
мілай кухоннай драбязы, з вырабаў мяс-
цовых рамеснікаў — для сябе, для радні
і сяброў...

У Бухарэсце (нам, беларусам, пра гэта
можна казаць) усе цэннікі на румынскай
мове. Яна ж — мова карэннага насельніц-
тва — гучала на вуліцах і, само сабой, з
вуснаў прадаўцоў. Нават больш за тое ці
не кожны з іх, запакуюваючы свой тавар,
абавязкова перавязваў яго сіне-жоўта-чыр-
вонай стужачкай — пад колер нацыяналь-
нага сцяга, што для ўсіх турыстаў было
сведчаннем — тут ёсць народ, які любіць
сваё, спаконвечнае.

...У нас яно таксама, як быццам, ёсць,
але, скажам так, у двух варыянтах. І з імі,
як двума крэсламі: пакуль выбараш на якое
сесці, — стаіш...

Проста секс?

Кватэра — хай невялічкая, хай на самым
верхнім паверсе і ў доме на ўскрайку —
здавалася Каці раем, бо гэта — па-другое
— свая, уласная (не інтэрнат, не пакой у
здыймай...), а па-першае, жыла яна тут не
адна: быў каханы, быў (праўда, пад сэрцам
пакуль) іх першынец! Для яго, маленькага,
яны з мужам абсталёўвалі дом, выбіралі
столік для спавівання, прыгожы вазок і ло-
жачак, марылі, як разам будуць купаць, як
пойдуць гуляць...

З гэтым вось — па ўсім выглядала —
узнікнуць праблемы, бо раён зусім новы,
дамоў — дай божа, а дрэў — вобмаль ды і
тыя маленькія. Адпаведна — ні ценю табе,
ні якой прыгажосці...

Каці вельмі бракавала яе, бракавала
настолькі, што хадзіла шукаць — наразала
кругі вакол далніх дамоў (найчасцей адна,
бо муж пазніўся з працы), вывучала марш-
руты аўтобусаў: прыкідвала, напрыклад,
куды яны з дзіцем (калі не памрэ ў родах)
змогуць пайсці-паехаць, дзе прыпыніцца,
каб маленькі паспаў, пабыў «на прыродзе».
Для яго, у парку, яна шукала найлепшую
лавачку, а знайшла...

Спачатку і здалёк яшчэ ўбачыла машы-
ну — акурат, як мужаву, а потым і... яго — з
нейкай дзеўкай.

Думала спярша наблізіцца, — ногі не
панеслі, пасачыць — таксама не змагла:
Заплакала, пабегла прэч.

Але ж потым уявіла, як вечарам муж
прыйдзе дамоў, як яна яму скажа...

А што — канкрэтна? З чаго пачне?

Хоць-нехаць вярнулася назад — парачку
зняла на мабільнік, каб вечарам паказаць
тыя фоткі і спытаць у мужа:

— Што гэта?

Той, відавочна, пытанню не чакаў —
разгубіўся, пачырванеў, але ж вініцца не
стаў. Сказаў:

— Ну зусім не тое, што ты падумала!
Гэта не здрада, не... Ты — мая жонка, вы —

мая сям'я. А там — проста секс і болей
нічога...

Для яго, магчыма, і сапраўды — нічога.
Для яе — якраз наадварот: канец свету,
каханню, канец — адназначна — сумесна-
му жыццю.

Без бацькі?

...Адзін пасажыр у ліфце ўжо быў, мы —
забеглі следам і адразу ж паехалі — не ска-
заць, каб далёка, але спадарожніка разгле-
дзець паспелі: малады, з твару сімпатычны,
а ўжо размаляваны... Усё цела ў так званых
татушках: шыя — аж сіняя ад нейкіх кле-
тачак ды лічбаў, рукі — ад нейкіх звяроў...
Мода — за ёю карціць пагнацца. І паспра-
буй тады некага спыні... А зрэшты...

Дзяцюк адзін расказваў, як некалі ў свае
16 пірсінг зрабіў — заявіўся дахаты з кол-
цам у вуху. Думаў, што маці засварыцца,
бацька — каб што лепшае — дзяжку з пор-
так дастане, а тыя ні слоўца яму — быццам
не заўважылі. Ён спакойна заснуў.

Раніцай прачнуўся, — на тумбачцы па-
дарунак стаіць: ладная такая каробка з ру-
жовым бантам. А ў ёй — чаго толькі няма:
лак для пазногцяў-валасоў, заколкі, розныя
пацёркі, пудра-памада, цені для век... І за-
пісачка на дне: «Майму сыночку, красаве і
лапачцы. Цалую. Тата».

«Прачытаў я гэта, — успамінаў дзяцюк,
— завушніцу з вуха выцягнуў і ніякіх экспе-
рыментаў больш не рабіў. Аднаго хапіла».
Яму... А іншым?

Героі нашага часу

Горад. Прыпынак. Голас:

— Вы не скажаце, як прайсці на вуліцу
Даўмана?

Пытаюць гэта не ў нас — у нейкага
дзядзькі, што стаіць паблізу. Ён старанна
моршчыць лоб (трэба разумець, думае?),
азіраецца наўкол і праз паўзу пачынае тлу-
мачыць, што гэта вуліца — каля плошчы
Незалежнасці (?), што дабрацца туды мож-
на на метро...

Жанчыны ўважліва слухаюць і стара-
юцца запамінаць, хоць гэта ім — зусім не
патрэбна, бо дзядзька яўна блытае: там,
каля плошчы Незалежнасці, знаходзіцца
вуліца Берсана, а Даўмана...

Расказалі жанчынам, дзе, патлумачылі,
як даехаць... І ў чарговы раз пашкадавалі,
што няма ў сталіцы вуліц Быкава, Адамо-
віча, Караткевіча ды іншых, якіх ні з кім не
зблытаеш — пакуль.

Добры...

Дождж абяцалі на сераду, потым, з на-
вальніцай, на чацвер. «Калі ён і заўтра не
пойдзе, — уздыхалі суседзі-дачнікі, — бу-
дзем паліваць гароды».

Але ж назаўтра была пятніца, дзень, ка-
лі яны звычайна хадзілі ў лес, бо ў суботу
з нядзелай там рабіць няма чаго — лю-
дзеі, як дрэў: што не падымуць, стопчуць...
А вось напярэдадні яшчэ можна нешта знай-
сці, нешта падняць — і з грыбоў, і з ягад.

Не сказаць, каб у лесе іх шмат было, але ж
слабейшыя з дачнікаў «нападымаліся»,
а потым, пакуль дапаўзлі дамоў, пакуль
спарадкавалі...

На паліў, карацей, сіл не засталася —
адлажылі...

І правільна зрабілі, бо ў ноч на субо-
ту дождж такі быў — гусценькі, спорны, а
галюнае добры, інтэлігентны — ціхенька
прыйшоў і ціхенька «пайшоў»: нікому, ні
ў чым не зашкодзіў.

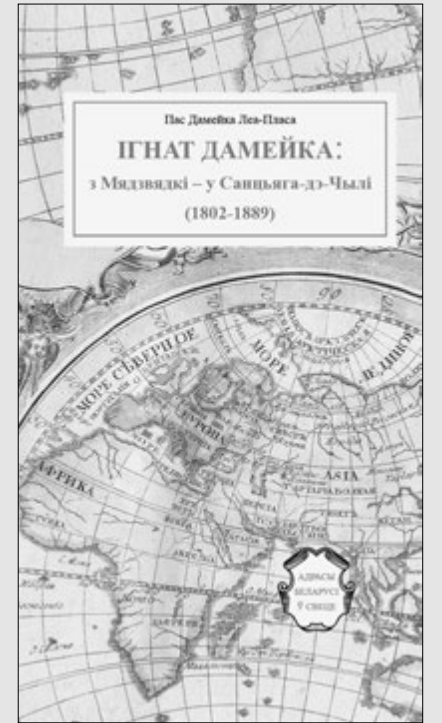
Валянціна ДОЎНАР.
dounar@zviazda.by

P.S. З таго, што пішам мы, журналісты,
рэдка складаюцца кніжкі, калі складаюцца,
то не заўжды выходзяць, калі выхо-
дзяць...

Лёс іх, вядома ж, розны. Ва ўсякім разе
зборнік вось такіх абразкоў (каля тысячы
штук) «Каб сказаць... І пачулі» чакае пакуп-
нікоў у сталічнай «Акадэмікнізе». У іншых
кнігарнях, магчыма, таксама?

«Звяздоўскі»
падарунак
да юбілею
Ігната Дамейкі

Пры падтрымцы Міністэрства
інфармацыі Рэспублікі Беларусь
пабачыла свет кніга пра нашага
славутага суайчынніка — Ігната
Дамейку.

Так склалася, што здабыткамі сваімі ву-
чоны і асветнік Ігнат Дамейка (1802—1889)
у большай ступені ўславіў іншыя краіны.
Найперш — Чылі, дзе ён адбыўся як геолаг,
географ, арганізатар універсітэцкай навукі.
17 гадоў уладжэнец Беларусі (з вёскі Вя-
лікая Мядзвядка, што на Гродзеншчыне)
працаваў рэктарам універсітэта ў Сант'яга-
дэ-Чылі. Здзейсніўшы нямала адкрыццяў,
якія паспрыялі развіццю народнай гаспа-
даркі далёкай ад Беларусі краіны, напісаў-
шы нямала падручнікаў, навуковых мана-
графій, Ігнат Дамейка пакінуў пасля сябе
вялікую сям'ю. І цяпер нашчадкі славутага
беларуса жывуць ва ўсіх кутках планеты.
Сям'я 200 членаў родзічаў вучонага налічвае
каля 180 чалавек. У знак 215-й гадавіны з
дня нараджэння І. Дамейкі Выдавецкі дом
«Звязда» пры падтрымцы Міністэрства ін-
фармацыі Рэспублікі Беларусь і па замове
Міністэрства замежных спраў выпусціў уні-
кальны фаліант — кнігу праўнучкі вучонага
аўстралійскай пісьменніцы Пас Дамейка
Ле-Пласа «Ігнат Дамейка: з Мядзвядкі — у
Сант'яга-дэ-Чылі».

Выданне пабачыла свет у серыі «Адрасы
Беларусі ў свеце». Дакументальны аповед
пра нашага суродзіча створаны па матывах
яго багатых на фактаграфічны матэрыял
дзённікаў і пісьмаў, якія І. Дамейка адраса-
ваў сваім сябрам, калегам у розныя гады
жыцця. Выданне ўражвае колькасцю ціка-
вых архіўных здымкаў, іншых ілюстрацый.
Можна смела сцвярджаць, што зараз мы
маем сапраўдную біяграфію Ігната Дамей-
кі. Некаторы час назад невялікая кніга пра
славутага суайчынніка выйшла ў серыі «На-
шы славутыя землякі» мінскага выдавецтва
«Тэхналогія».

Аповед аўстралійскай пісьменніцы, праў-
нучкі І. Дамейкі, — ужо другая кніга ў серыі
«Адрасы Беларусі ў свеце». Першая вый-
шла летась і была прысвечана адрасам Ра-
сіі, дзе здзейсніліся лёсы нашых землякоў у
рознаы часіны. Застаецца заўважыць, што
рыхтуецца новая кніга гэтай серыі — і яна
будзе прысвечана беларускім адрасам ва
Украіне. Праз яе чытач даведаецца шмат
цікавага пра біяграфію ўраджэнцаў Беларусі,
якія пакінулі след у навуцы, народнагаспа-
дарчым, культурным жыцці суседняй дзяр-
жавы. Разам з аўтарамі кнігі можна будзе
прайсці гарадскімі вуліцамі Кіева, Львова,
Харкава, сцэжкамі Івана-Франкоўшчыны,
Ровеншчыны, разам з беларусамі, ураджэн-
цамі Беларусі пабываць у іншых мясцінах
Украіны.

Сяргей ШЫЧКО.
shychko@zviazda.by